

การสิ้นสุดภาวะของคนต่างค่า

ความเป็นคนต่างค่าในประเทศไทยนั้น เป็นสภาวะทางกฎหมายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการที่บุคคลหนึ่ง เป็นสมาชิกของชุมชนแห่งรัฐอื่น เข้ามาอยู่ในดินแดนของประเทศไทย สภาวะนี้ย่อมอาจสิ้นสุดลงได้ทำนองเดียวกับสถานภาพของบุคคลในกรณีอื่น ๆ หากแต่มีเงื่อนไขและหลักเกณฑ์แตกต่างกันอยู่บ้าง ในส่วนที่เกี่ยวกับการสิ้นสุดภาวะของคนต่างค่านี้แยกพิจารณาได้เป็น ๓ กรณี คือ การสิ้นสุดสภาวะโดยธรรมชาติ โดยการจูงบังคับ และโดยเจตนา

๑. การสิ้นสุดสภาวะโดยธรรมชาติ

โดยที่คนต่างค่า เป็นบุคคลซึ่ง จะดำรงสภาพอยู่ได้ก็ด้วยการมีชีวิตอยู่ เมื่อใดที่ชีวิตกับสิ้นสุดลง สภาพบุคคลย่อมสิ้นสุดลงด้วย ทั้งนี้ สภาวะของคนต่างค่าย่อมสิ้นสุดลงทำนองเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ทั้งหลายทั้งปวง คือ ความตายที่ทำให้ชีวิตสิ้นสุดลงโดยธรรมชาติ อันเป็นผลทำให้สิทธิและหน้าที่ซึ่ง มีอยู่ตามกฎหมายย่อมหมดสิ้นลงด้วย

นอกจากความตายแล้ว สภาพบุคคลยังอาจสิ้นสุดได้ในกรณีที่หายสาบสูญ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ส่วนที่ว่าการหายสาบสูญ มาตรา ๖๔ บัญญัติว่า

... ถ้าบุคคลใดไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และทราบเท่าจริงก็ไม่มีใครทราบแนวาเป็นตายร้ายคืออย่างไร เมื่อผู้ใดคนหนึ่งซึ่งมีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลเช่นนั้นเป็นคนสาบสูญก็ได้.

วิธีเดียวกันนี้ทำนให้ ชัดลออกถึงบุคคลซึ่ง ใดไปถึง สมร ภูมิแห่ง สงคราม หรือไปตกอยู่ในเรือเมื่ออัปปาง หรือไปตกกองในฐานที่จะ เป็นภยันตราย แก่ชีวิตประการอื่นใด หากนับแต่เวลาเมื่อสงครามใดสิ้นสุดลงแล้วหรือนับแต่เมื่อเรืออัปปาง หรือเมื่อภยันตรายประการอื่น ๆ ใดผ่านพ้นไปแล้วนั้นใดเป็นเวลาถึง สามปียังไม่มีใครทราบแนวามบุคคลผู้นั้นเป็นตายร้ายคืออย่างไร.

หลักเกณฑ์ในเรื่อง การขอให้ศาลสั่ง เป็นคนสามสูญนี้ย่อมอ้างมาใช้แก่คนต่างด้าว ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย และไม่มีหลักฐานว่าคนต่างด้าวนั้นได้เปลี่ยนภูมิลำเนาไปยังต่างประเทศใด ในกรณี^๒ที่ศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนสามสูญแล้ว กฎหมายให้ถือว่าถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายระบุไว้ คือ ไปจากภูมิลำเนาเจ็ดปี ในกรณีปกติ และสามปี ในพฤติการณ์พิเศษ

อย่างไรก็ดี ในการสั่งให้คนต่างด้าว เป็นคนสามสูญนั้นย่อมมีผลเพียงทำให้สถานะทางแพ่ง คือ สภาพบุคคลของคนต่างด้าวนั้นสิ้นสุดลงเท่านั้น หากเมื่อใดศาลได้มีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งสามสูญแล้ว คนต่างด้าวนั้นย่อมยังคงสถานะเป็นคนต่างด้าวอยู่เช่นเดิม

๒. การตัดสินใจสถานะโดยถูกบังคับ

โดยปกติคนต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทย เมื่อปฏิบัติตนอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย ย่อมได้รับความคุ้มครองในเรื่อง การเดินทางและการมีถิ่นที่อยู่ ตลอดจนความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินไม่ต่างไปจากชนสัญชาติไทย แต่โดยที่คนต่างด้าวเป็นสมาชิกของชุมชนแห่งรัฐอื่น เมื่อเกิดกรณี^๒ที่คนต่างด้าวได้กระทำความผิดซึ่งร้ายแรง และเป็นผู้นอ้เพียงปรารถนาของประเทศไทย คนต่างด้าวย่อมจะต้องถูกบังคับให้เดินทางออกจากประเทศไทย ในการที่คนต่างด้าวจะถูกบังคับให้เดินทางออกจากประเทศไทยอาจแยกที่จะพิจารณาได้เป็นสองกรณี คือ การเนรเทศ และการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

๒.๑ การเนรเทศ

๒.๑.๑ หลักเกณฑ์ทั่วไป

การเนรเทศเป็นการกระทำของรัฐโดยการสั่งหรือบังคับให้คนต่างด้าวออกจากอาณาเขตของตน ในคำภาษาอังกฤษ การเนรเทศนี้มีคำที่ใช้แตกต่างกันอยู่สองคำ คือ "deportation" และ "expulsion" ในคำแรก หมายถึง กรณีที่บังคับให้คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายออกจากอาณาเขต ส่วนในคำหลังนั้นเป็นการเนรเทศบุคคล

^๒ เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๖๘.

ที่เข้าเมือง โดยถูกต้องตามกฎหมายแต่ได้กระทำการอันไม่พึงปรารถนา^๓ โดยปกติคำสั่งที่ บังคับให้คนต่างถิ่นเดินทางออกนอกราชอาณาจักรในกรณีแรกนั้นจะเป็นคำสั่งที่ออกตาม อำนาจที่ให้ไว้ตามกฎหมายเข้าเมือง ส่วนในกรณีที่เนรเทศคนต่างถิ่นที่ไม่พึงปรารถนานั้น เป็นมาตรการที่ร้ายแรงกว่ากรณีแรกมาก และปกติเป็นเรื่องที่คนต่างถิ่นต้องเดินทางออก อย่างรีบด่วนอาจภายในไม่กี่ชั่วโมงหรือไม่กี่ชั่วโมงที่ใครรับคำสั่งเท่านั้น แต่ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ ของรัฐบาลขอรับให้คนต่างถิ่นเดินทางออกนอกประเทศภายใต้เหตุผลบางประการนั้น ถือได้ ว่าเป็นการกระทำโดยใจสมัครของคนต่างถิ่นเอง ไม่ได้ถือว่าเป็นการกระทำของรัฐ

การเนรเทศนี้ ถือว่าเป็นสิทธิของรัฐซึ่งรัฐอาจกระทำการคุ้มครองป้องกันตนเอง มีให้เอกราชและอธิปไตยของตนต้องถูกระงับหรือ หมดเขตได้โดย ก่อให้เกิดเป็นทำนองเห็นว่า ในการรับคนต่างถิ่นเข้าเมืองจะต้องไม่ใช่เป็นกับดักคนต่าง ถิ่น เพราะการที่คนต่างถิ่นต้องถูกบังคับให้ตั้งธุรกิจและทรัพย์สินของคนไว้ในดินแดน ของประเทศเจ้าของบ้านก็ดูไม่แตกต่างไปจากการตกหลุมพราง^๔

แม้ว่าอำนาจของรัฐในการเนรเทศนั้นเป็นอำนาจทำนองเกี่ยวกับการรับคนต่างถิ่น เข้าเมือง ก่อให้เกิดเห็นว่า เป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐเหนือดินแดนหลักปฏิบัติในประเทศต่างๆ เมื่อคนต่างถิ่นกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม รัฐย่อมมีสิทธิที่จะ เนรเทศคนต่างถิ่นนั้นได้ แต่การที่รัฐจะใช้อำนาจนี้ย่อมถูกจำกัดลงถ้ากรณีที่รัฐจะใช้อำนาจ

^๓ D.F. O'Connell, International Law, Vol. 2, (London: Steven & Sons Ltd., 1970), p 711.

^๔ Marjorie M. Whiteman, Digest of International Law, Vol. 6 (Washington : Department of State: 1967), 350-1

^๕ A.K. Pavitran, Substance of Public International Law Western and Eastern (Bombay : N.M. Tripathi Pty.: 1965) p. 356, 256.

^๖ D.P. O'Connell, op. cit., p. 706.

ไม่ยอมรับคนต่างกาเข้าเมือง^๗ ในคดี Ben Tillett's (๑๘๘๘) คณะอนุญาโตตุลาการ
ไต่สวนที่ชี้ให้ค่าเสียหายแก่รัฐบาลอังกฤษ ซึ่งเรียกร้องจากเบลเยียมในกรณีที่ว่า รัฐบาลเบล
เยียมได้เนรเทศ Tillett ซึ่งเป็นคนสัญชาติอังกฤษ โดยเหตุที่เขาพยายามจะก่อตั้งสหพันธ์
กรรมกรท่าเรือในเบลเยียม และทำกาปลุมนี ให้มีการนัดหยุดงาน^๘ อย่างไรก็ตาม การเนรเทศ
คนต่างกาหาอาจกระทำการตามอำเภอใจได้ไม่ การเนรเทศโดยปราศจากเหตุอันสมควร
อาจเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างประเทศและนำขึ้นสู่การพิจารณาของอนุญาโต
ตุลาการได้ หลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ได้ถูกกำหนดไว้มาแต่ปี ๑๘๘๒ ในคดี Orazio de
Attellis^๙ ซึ่งตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการมีความเห็นว่าการเนรเทศคนต่างกาโดยพลการ
แม้จะเป็นกรณีที่ไม่มีความผิดก็เป็นการขัดต่อหลักกฎหมายระหว่างประเทศอันเป็นเหตุให้
เกิดการเรียกร้องเพื่อค่าเสียหายได้ ในคดีนี้คณะอนุญาโตตุลาการได้ตัดสินให้ค่าชดเชย

๓. ๑. ๒ การเนรเทศคนต่างกาตามกฎหมายไทย

หลักเกณฑ์แห่งกฎหมายเนรเทศของประเทศไทยนั้นแต่เดิมกำหนดไว้ในกฎหมายเนรเทศ
ร.ศ. ๑๓๑ ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการเนรเทศ พ.ศ. ๒๔๘๘^{๑๐} ซึ่งเป็นกฎหมาย
ที่ขบถกับอยู่ในปัจจุบัน กฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใน
การออกคำสั่งเนรเทศไว้อย่างกว้างขวางว่า "เมื่อปรากฏว่ามีความจำเป็นเพื่อความสงบ
เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้รัฐมนตรีให้อำนาจออกคำสั่งเนรเทศคนต่างกา
ออกนอกราชอาณาจักรมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควร"^{๑๑} เงื่อนไขประการเดียวที่คำสั่ง
เนรเทศจะออกมิได้ก็คือ คนต่างกาผู้นั้นเคยได้สัญชาติไทยโดยการเกิด^{๑๒}

^๗ Ibid., N. 92.

^๘

A.K. Pavitrán, loc. cit.

^๙

D.P. O'Connell, loc. cit.

^{๑๐} พระราชบัญญัติการเนรเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๘, ราชกิจจานุเบกษา (๗:๑๑:
๒๘ ม.ค. ๒๕๐๐), หน้า ๒๘๕, พระราชบัญญัติการเนรเทศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๗, ราช
กิจจานุเบกษา (๘๑:๗๒:๑๘ ส.ค. ๒๕๐๗), หน้า ๑.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๕.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๕ วรรคท้าย.

การที่กฎหมายให้อำนาจการออกคำสั่ง เนรเทศแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก็โดยการยึดถือหลักว่า การเนรเทศนี้เป็นการกระทำของฝ่ายบริหาร มิใช่การกระทำของฝ่ายตุลาการ ซึ่งต่างจากระบบของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งถือว่า คนต่างด้าวมีสิทธิได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อคำสั่ง เนรเทศ แต่หลักเกณฑ์ของกฎหมายไทยก็ทำนองเดียวกับหลักเกณฑ์ตามกฎหมายอังกฤษที่ถือว่า การออกคำสั่ง เนรเทศเป็นการกระทำทางฝ่ายบริหาร โดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการทางศาลเช่นกัน ดังในคดี *Rigina v. Governor of Brixton Ex Parte Soblen* ศาลอังกฤษได้กล่าวตอนหนึ่งว่า "การให้คนต่างด้าวออกไปนอกราชอาณาจักรนั้นเป็นการกระทำของฝ่ายบริหาร ไม่มีลักษณะเป็นการกระทำของฝ่ายตุลาการหรือกิ่งตุลาการ ดังนั้น คนต่างด้าวจึงไม่มีสิทธิที่จะได้รับโอกาสในการเสนอคดีของต้นคดีก่อนการออกคำสั่งนั้น"

แม้ว่าตามพระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้บัญญัติการกระทำที่เป็นความผิดไว้ เช่นกรณีที่อยู่ของคำสั่ง เนรเทศเดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรก่อนกำหนดหรือก่อนคำสั่งถูกเพิกถอน หรือกรณีอื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือพระราชบัญญัติเนรเทศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งมีผลใช้บังคับต่าง ๆ เหล่านี้ต้องดำเนินคดีทางศาลตามกระบวนการพิจารณาความอาชญากรรม ย่อมเป็นกรณีที่ไม่เกี่ยวข้อโดยตรงต่อความสมบูรณ์ของคำสั่ง เนรเทศ กล่าวคือ เป็นความผิดที่กระทำขึ้นคนละกรรมกับความผิดที่ต้อง เนรเทศ และหากว่าผู้ต้องคำสั่ง เนรเทศ กระทำความผิดอื่นเข้าขึ้นตามกฎหมายนี้ และถูกดำเนินคดีทางศาลก็ไม่อาจยกประเด็นเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของคำสั่ง เนรเทศให้ศาลพิจารณาได้ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่เป็นประเด็นแห่งคดี ศาลไม่มีอำนาจรับไว้พิจารณา ดังนั้น โอกาสของผู้ต้องคำสั่ง เนรเทศจะให้คำสั่ง ของตนได้รับการพิจารณาโดยองค์กรตุลาการ จึงถูกตัดลงด้วยบทบัญญัติ

^{๑๓} 1963:21Q.B. 243 as cited by Bunnag Jayavadh "Delimitation of the Rights of Aliens in Thailand" (unpublished LL.M. thesis, Harvard University, 1972) p. 38.

^{๑๔} พระราชบัญญัติการเนรเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๘, มาตรา ๑๐.

ของกฎหมาย ตามกฎหมายเนรเทศ ร.ศ. ๑๓๑ ซึ่งตราขึ้นในสมัยที่ประเทศไทยมีการปกครอง
ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ได้เปิดโอกาสให้ผู้ต้องคำสั่ง เนรเทศมีสิทธิพูด กล่าวถวายฎีกา
อุทธรณ์คำสั่งของฝ่ายบริหารได้ ส่วนพระราชบัญญัติเนรเทศ พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้บัญญัติให้ผู้ต้องคำ
สั่ง เนรเทศอุทธรณ์คำสั่ง ต่อนายกรัฐมนตรีได้ โดยมาตรา ๔ บัญญัติว่า :

"ผู้ถูกสั่ง เนรเทศมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อนายกรัฐมนตรี ขอให้เพิกถอนคำสั่ง เนรเทศ
หรือขอมี หนังสือออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้ แต่ต้องยื่นอุทธรณ์ภายในเจ็ดวัน
นับแต่วันทราบคำสั่ง เนรเทศ ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนคำสั่ง เนรเทศ
ส่งผ่อนผันโดยประการอื่นใดหรือสั่งให้ส่งไปประกอบอาชีพ ณ ที่แห่งใด แทนการ
เนรเทศตามที่เห็นสมควรได้ ทั้งนี้โดยจะมิทำทัณฑ์บนไว้ก็ได้"

โดยที่ผู้ต้องคำสั่ง เนรเทศมีสิทธิอุทธรณ์ได้ดัง กล่าว กฎหมายฉบับเดียวกันนี้จึงมีบท
บัญญัติว่า "ห้ามมิให้ส่งตัวผู้ถูกเนรเทศออกไปนอกราชอาณาจักร ก่อนครบกำหนดสิบห้าวันนับ
แต่วันแจ้งคำสั่ง เนรเทศให้ผู้ซึ่งถูกสั่ง เนรเทศนั้นทราบ ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ตามความใน
มาตรา ๔ ให้รอการ เนรเทศไว้จนกว่านายกรัฐมนตรีจะได้ออกคำสั่ง"

โดยที่กฎหมายได้ให้อำนาจการ เนรเทศไว้แก่ฝ่ายบริหารโดยแท้ ทางฝ่ายบริหาร
คือกระทรวงมหาดไทยจึงได้วางหลักเกณฑ์เพื่อการนี้ขึ้นในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่
๕/๒๕๐๑ ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๐๑ ว่าด้วยระเบียบการเนรเทศ พ.ศ. ๒๔๔๔ ทั้งสี่
กระทรวงมหาดไทยที่ ๓๔๔๔/๒๕๐๒ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๒, และลงวันที่ ๑๑ กันยายน
๒๕๐๒ ระเบียบนี้ได้อ้างแนวนโยบายอย่างกว้าง ๆ ในการพิจารณาและปฏิบัติการ เนรเทศ
คนต่างด้าวที่ไม่พึงปรารถนา รวมทั้งระบุมูลความนึกที่ถือว่าเป็นการกระทำที่ทำลายความสงบ
เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนไว้ถึง ๒๔ ประเภทใหญ่ ๆ ตั้งแต่ความผิดร้ายแรง
ที่เป็นภัยต่อสถาบันการปกครอง ความผิดสำนึกใหญ่ตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติ

๑๕ เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๗.

๑๖ คูรายละเอียดของระเบียบนี้ใน พ.ศ. อ. (พิเศษ) เทพย์ วีรจันทร์ นนท์
"วิเคราะห์วิธีการและปัญหาของการควบคุมคนต่างด้าวในประเทศไทย" วิทยานิพนธ์ แผนก
วิชาปกครอง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๘, หน้า ๑๑๒-๑๑๘.

ที่มีโทษทางอาญาอื่น ๆ รวมทั้งความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ไม่ขอรับหรือขอต่อใบสำคัญ
ประจำตัวคนต่างด้าว และในกรณีที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายเลยก็อาจถูกเนรเทศได้ เช่น
"คนป่วยเจ็บเป็นโรคเรื้อรัง ซึ่งไม่สามารถจะประกอบอาชีพหรือเป็นที่รังเกียจแก่สาธารณชน"^{๑๓}
นอกจากนี้ในข้อสุดท้ายยังได้ระบุคลุมไว้ว่า "กระทำผิดเรื่องอื่น ๆ ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทยเห็นว่าเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน"^{๑๔}

นอกจากเหตุที่จะพิจารณาเนรเทศดังกล่าวแล้ว ในระเบียบดังกล่าวได้วางแนวทาง
ในการพิจารณาเนรเทศให้คำนึงถึงนโยบายต่างประเทศและการเนรเทศคนต่างด้าว ซึ่งเป็น
คนชาติของภาคี่หนึ่ง เป็นคู่สัญญากับประเทศไทยก็ให้พิจารณาด้วยความรอบคอบระมัดระวัง โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่จะเนรเทศบุคคลที่เป็นผู้ซึ่งต่างประเทศต้องการตัวต้องระวังว่าอย่าให้
เป็นเรื่องความผิดทางการเมือง "โดยที่มีการรับนับถืออยู่นตามหลักกรรมระหว่างประเทศว่า
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับในคดีการเมืองนั้นจะไม่ยอมส่งตัวให้แก่กัน ทั้งนี้ เพื่อเคารพต่อหลักการอันนี้จึง
จำเป็นต้องระมัดระวังมาก..."^{๑๕} โดยที่การเนรเทศเป็นการกระทำของฝ่ายบริหารดังกล่าว
มาแล้ว ผู้ที่ต้องคำสั่งเนรเทศจึงมีทั้งผู้ที่กระทำผิดตามคำพิพากษาและผู้อื่นซึ่งไม่ถูกศาล
พิพากษา แต่เป็นคนต่างด้าวที่ฝ่ายบริหารเห็นว่า เป็นผู้ทำลาย"ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
อันดีของประชาชน" ก็อาจอยู่ในข่ายต้องถูกเนรเทศได้ แม้อาข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าความ
ผิดที่คนต่างด้าวถูกกล่าวหาทวนนั้นไม่มีหลักฐานเพียงพอแก่การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม
ก็ตาม ก็ยังเห็นได้ตามความตอนหนึ่ง ของระเบียบการเนรเทศซึ่งระบุว่า :^{๑๖}

...ถ้ากรณีมีหลักฐานอ่อนไม่พอจะดำเนินทางคดี ขอให้ศาลพิพากษาลงโทษได้
ก็ควรคงเว้นฟ้อง เป็นคดีเสีย ไม่ควรทดลองฟ้องไป... ต้องดำเนินการพิจารณา
เนรเทศตามกฎหมายและหลักการเนรเทศเสียแต่เบื้องต้นแรกทีเดียว

- ๑๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖.
๑๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๘.
๑๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๓.
๑๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖.

๒.๒ การส่งผู้รายชามแดน

โดยที่ไคมีหลักเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่ารัฐมีอำนาจเหนือบุคคลทั้งปวงภายในดินแดนของตนและมีสิทธิที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐใด แต่ก็มักจะปรากฏอยู่เสมอ ๆ ว่า บุคคลผู้กระทำความผิดนั้นได้หลบหนีการลงโทษไปยังประเทศอื่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศเพื่อนบ้านและโดยหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐ รัฐหนึ่งเป็นผู้รับผูกกระทำความผิดของอีกรัฐหนึ่งนั้น ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น ภายใต้สภาวะการดำรงกล่าวจึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งมอบผู้กระทำความผิดให้แก่ประเทศที่บุคคลผู้นั้นได้กระทำความผิดขึ้น การส่งมอบผู้กระทำความผิดตามคำร้องขอนี้เรียกว่า การส่งผู้รายชามแดน คำคำนี้ศาลสูงแพ่งสหรัฐอเมริกาเคยใช้คำนิยามไว้ว่า "เป็นการส่งมอบโดยรัฐหนึ่งให้แก่อีกรัฐหนึ่งซึ่งบุคคลถูกกล่าวหาหรือตัดสินลงโทษในความผิดนอกดินแดนแห่งตนและภายในเขตอำนาจของรัฐอื่นซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาและลงโทษบุคคลนั้นและใคร่ขอให้มีการส่งมอบ"^{๒๑}

โดยนัยนี้คนต่างด้าวซึ่งอยู่ในดินแดนแห่งรัฐหนึ่งยอมอาจตุกส่งตัวออกไปเมื่อปรากฏว่าได้กระทำความผิดในดินแดนแห่งรัฐอื่น และรัฐนั้นใคร่ขอให้มีการส่งมอบ แนวความคิดในทางกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งกำหนดหน้าที่ของรัฐต้องส่งมอบคนรายชามให้แก่รัฐซึ่งคนต่างด้าวผู้นั้นได้ก่อความผิดขึ้นได้มีการยอมรับมาแล้วตั้งแต่เริ่มกำเนิดของกฎหมายระหว่างประเทศ โกรเซียส มีความเห็นว่ารัฐมีหน้าที่ที่จะต้องส่งมอบผู้กระทำความผิดให้แก่ประเทศซึ่งจะนำบุคคลไปดำเนินการตามกฎหมายหรือมีฉะนั้นรัฐซึ่งรับผู้กระทำความผิดไว้ก็จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเสียเอง แต่ในทางปฏิบัติของรัฐต่าง ๆ ในศตวรรษที่ ๑๙ หากได้ถือว่าตนมีหน้าที่ในการส่งมอบผู้กระทำความผิดไม่ เว้นแต่กรณีที่มีการตกลงโดยสนธิสัญญาเกี่ยวกับความผิดบางประเภท สนธิสัญญาในสมัยแรก ๆ มักกล่าวถึงการส่งผู้รายชามทาง การเมือง แต่ในยุคที่เวตเกิดไคตีพิมพ์ข้อเขียนของเขาในปี ๑๘๔๔ การส่งคนรายชามในคดีอาญาธรรมดา ก็ได้มีการกระทำขึ้นบ้างแล้ว บทบัญญัติของสนธิสัญญาการส่งผู้รายชามแดนได้ขยายหลักเกณฑ์การส่งผู้รายชามแดน

^{๒๑} Terlinden v. Ames, 184 U.S. 270 at p. 289 (1902).

ในทวิทาง ขวาง ยั้ง ชั้น เพื่อให้ สอดคล้องกับการที่มีผู้รายหมื่นข้ามแดนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากความ
สะดวกในทางคมนาคม ในขณะที่เกี่ยวกับการส่งผู้รายข้ามแดนและในกรณีที่ไม่ได้สนธิสัญญา
ก็ได้รับการปฏิบัติอยู่เป็นเนืองนิจ แต่การกระทำดังกล่าวมิใช่ถือว่าเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย
หากแต่เป็นเพียง ความยินยอมระหว่างประเทศ ๒๒ ภายหลัง การปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส การ
ส่งผู้กระทำความผิดทาง การ เมืองระหว่างประเทศได้เป็นของต้องห้าม ประเทศในยุโรป
หลายประเทศ ได้บัญญัติกฎหมายจะไม่ส่งผู้รายทาง การ เมือง ข้ามแดน สนธิสัญญาที่ทำขึ้นเกี่ยว
กับการส่งผู้รายข้ามแดนก็ได้บรรลุขอความในลักษณะนี้

๒.๒.๑ การส่งผู้รายข้ามแดนตามกฎหมายไทย

การที่คนต่างด้าวในประเทศไทยจะถูกส่งตัวโดยวิธีการส่งผู้รายข้ามแดนได้ ย่อมเป็น
ไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งผู้รายข้ามแดน พุทธศักราช ๒๔๗๒ ๒๓ ซึ่งเป็นกฎ
หมายที่ห้าม คับแกยรรควาการส่งผู้รายข้ามแดนในประเทศไทย เท่าที่ไม่ขัดกับข้อความในหนังสือสัญญาอนุสัญญา หรือความตกลงกับรัฐบาลต่างประเทศ หรือในประกาศพระบรมราชโองการ
ที่ได้ออกเกี่ยวกับหนังสือสัญญา อนุสัญญา หรือความตกลงนั้น ๒๔ รัฐบาลต่างประเทศที่ไทยมี
สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้รายข้ามแดนต่อกันมีเพียง ๓ ประเทศ คือ ประเทศอังกฤษ ๒๕
ประเทศสหรัฐอเมริกา ๒๖ และประเทศเบลเยียม ๒๗ อย่างไรก็ดี แม้จะไม่มีสัญญาส่งผู้รายข้ามแดน

๒๒ Charles G. Fenwick, International Law, 3rd ed. (New York :
Appleton-Century-Crofts Co., 1948) p. 331.

๒๓ ราชกิจจานุเบกษา (๔๖ : ๔๓ : ๒๒ ๖.ค.๒๔๗๒), หน้า ๒๗๑.

๒๔ พระราชบัญญัติส่งผู้รายข้ามแดน พุทธศักราช ๒๔๗๒, มาตรา ๓.

๒๕ ประกาศพระบรมราชโองการ สัญญาว่าด้วยส่งผู้รายข้ามแดนกับ สยามกับอังกฤษ ลงวันที่ ๕ สิงหาคม ร.ศ. ๑๓๐

๒๖ ประกาศพระบรมราชโองการให้ สนธิสัญญาส่งผู้รายข้ามแดนระหว่าง สยามกับ
อเมริกา ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๖, ราชกิจจานุเบกษา (๔๐ (ฉบับพิเศษ) ๓๐ มี.ค.๒๔๖๖)
หน้า ๓๐๖.

๒๗ พระราชบัญญัติว่าด้วยการระเบียบการส่งผู้รายข้ามแดนระหว่าง สยามและ เบลเยียม
พ.ศ. ๒๔๗๘, ราชกิจจานุเบกษา (๕๓ : ๓๑ มี.ค.๒๔๗๘) หน้า ๑๕๑๐.

ในกรณีที่รัฐบาลไทยพิจารณาเห็นสมควร ก็อาจส่งตามบุคคลผู้ต้องหาหรือที่พิจารณาได้เป็นความ
 จริงว่า กระทำผิดมีโทษอา- ญาภายในเขตอำนาจศาลของต่างประเทศใด ๆ หนึ่งแก่ประเทศ
 ที่ร้องขอได้ แต่การกระทำผิดนี้ต้อง เป็นความผิดซึ่งกฎหมายไทยกำหนดจำคุกไม่น้อยกว่าหนึ่งปี
 กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะกระทำมิได้หากปรากฏว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ซึ่ง
 ศาลของประเทศใดประเทศหนึ่งได้พิจารณาและที่ผู้พิพากษาที่ปล่อยหรือได้รับโทษในความผิด
 ที่ร้องขอ^{๒๘} หส่ง ข้ามแดนแล้ว^{๒๙}

กระบวนการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เริ่มตนจากคำร้องขอของรัฐบาล
 ต่างประเทศ โดยวิธีทางการทูต^{๓๐} คำร้องขอนี้ตามปกติจะต้องแนบหลักฐานคือสำเนาคำ
 พิพากษาของศาลซึ่งมีเจ้าหน้าที่รับรองถูกต้อง แต่หากเป็นกรณีที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลก็จะ
 ต้องส่งสำเนายหมายจับซึ่งมีเจ้าหน้าที่รับรองถูกต้อง เช่นกัน พร้อมทั้งต้องมีพยานหลักฐานที่จะส่ง
 ซึ่งผู้ต้องหาเพื่อส่ง ไปให้ศาลพิจารณาไต่หาความผิดนั้นใดกระทำในประเทศไทย^{๓๑} หมาย
 งานแรกในประเทศไทยที่ได้รับคำร้องขอพร้อมหลักฐานนี้คือกระทรวงการต่างประเทศ การที่
 รัฐบาลไทยจะดำเนินการตามคำร้องขอหรือไม่ยอมอยู่ในอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐโดยแท้ โดย
 ปกติหากไม่มีการวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น คำร้องขอพร้อมทั้งหลักฐานจะถูกส่งต่อไปยังกระทรวง
 มหาดไทยเพื่อให้นักงานอัยการนำคดีขึ้นสู่ศาล กระทรวงมหาดไทยจะส่งให้จับจำเลยหรือขอ
 ให้ศาลออกหมายส่งจับก็ได้^{๓๒} เมื่อศาลได้รับคดีแล้วศาลต้องแจ้งต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 ยุติธรรมและดำเนินการไต่สวนต่อไป^{๓๓} นอกจากนี้ ในกรณีเร่งด่วน รัฐบาลต่างประเทศจะ
 ขอให้จับและคุมขังจำเลยไว้พลางก่อนก็ได้ คำร้องนี้จะต้องแสดงความผิดที่แจ้งชัดและต้องระบุ
 ค่ายว่าได้ออกหมายจับแล้ว เมื่อได้รับคำร้องขอเช่นนี้แล้วหากว่ารัฐบาลมิได้วินิจฉัยเป็นอย่างอื่น

^{๒๘} พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช ๒๔๗๖, มาตรา ๕.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๕.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๖.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๗.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๘.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๕.

ในกระทรวงต่างประเทศแจ้งให้กระทรวงมหาดไทยทราบ กระทรวงมหาดไทยจะส่งให้จับ
 จำเลยหรือจะขอให้ศาลออกหมายจับก็ได้ และจะต้องนำตัวจำเลยขึ้นสู่ศาลโดยเร็วที่สุดเท่า
 ที่จะทำให้ได้ ศาลมีอำนาจสั่งขังจำเลยไว้พียงก่อนเพื่อรอหลักฐานและคำร้องขอตามระเบียบ
 แต่หากว่าศาลมิได้รับคำร้องขอตามระเบียบพร้อมทั้งหนังสือหลักฐานภายในกำหนดสองเดือน
 นับแต่วันที่ศาลได้สั่งขังจำเลยไว้ หรือเวลากว่านั้นตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ก็ให้ศาลปล่อย
 ตัวจำเลยไป^{๓๔} ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งพิพากษาในคดีซึ่งบรรยายชามแดน ศาลจะต้องพินิจในเรื่อง
 เกี่ยวกับตัวบุคคล กล่าวคือจำเลยเป็นตัวบุคคลที่ถูกร้องขอให้ส่งชามแดน และมีหลักฐานเพียงพอ
 ที่จะสั่งขังเพื่อส่งให้ศาลพิจารณาไต่ถามความผิดนั้นได้กระทำในประเทศไทย และความผิดนั้นอยู่
 ในประเภทที่ส่งชามแดนได้ อีกทั้งไม่ใช่เป็นความผิดอันมีลักษณะในทาง การเมือง^{๓๕} ศาลไม่
 จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานข้อต่อสู้ของจำเลย นอกจากข้อโต้แย้งเพื่อการขังนำตัวพยาน
 ของศาลถึง กล่าวและข้อโต้แย้งในเรื่องสัญชาติของจำเลย^{๓๖} ในกรณี^{๓๖}ที่ศาลมีคำพิพากษาเป็นคุณ
 แก่จำเลย จำเลยย่อมจะได้รับการปล่อยตัวเมื่อสิ้นระยะเวลา ๔๘ ชั่วโมง นับแต่ที่ศาลได้อาย
 คำสั่งปล่อย เว้นแต่พนักงานอัยการจะแจ้งความจำนงว่าจะอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว
 จำเลยก็ต้องถูกควบคุมตัวต่อไปเพื่อกำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์^{๓๗} ในทางตรง
 กันข้าม หากศาลเชื่อว่าคดีมีหลักฐานเพียงพอที่จะอนุญาตให้ส่งตัวชามแดน จำเลยจะต้องถูก
 ควบคุมตัวไว้ก่อนการส่งออกนอกประเทศอย่างน้อยสิบห้าวัน และภายในกำหนดนั้นจำเลยมี
 สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้เมื่อศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้ว ให้เป็นอันถึงที่สุดทั้งข้อเท็จจริงและข้อ
 กฎหมาย ในกรณีที่มีคำสั่งตัวจำเลยชามแดนภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่คำสั่ง
 ของศาลถึงที่สุด หรือภายในเวลากำหนดที่ยาวกว่านั้นตามที่ศาลจะเห็นมีเหตุสมควรส่งออกไป
 แล้ว ให้ปล่อยตัวจำเลยไป^{๓๘}

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๑๐.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๑๖.

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๑๓.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๑๘.

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๗.

เป็นสำคัญ แต่เป็นที่แน่นอนว่าหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ได้มีอยู่^{๔๒} โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษาในประเด็นนี้ใน "คดีนายพลลาที่ยิงระเบิดเวียงจันทร์" คำพิพากษาคดีหมายเลขคำที่ ๒๐๑๓/๒๕๑๐ คดีหมายเลขแดงที่ ๑๘๓/๒๕๑๐^{๔๓}

๓. การสิ้นสุดสถานะโดยอัตโนมัติ

๓.๑ การเดินทางออกนอกราชอาณาจักร

สถานะของความเป็นคนต่างด้าวอาจสิ้นสุดลงได้โดยเจตนาของคนต่างด้าวนั้นเอง ในกรณีทั่ว ๆ ไปได้แก่การที่คนต่างด้าวได้เดินทางออกจากประเทศไทย เมื่อคนต่างด้าวได้เดินทางออกจากประเทศไทยโดยผ่านกระบวนการพิธีที่จำเป็นเกี่ยวกับการตรวจคนเข้าเมือง และเรื่องภาษีอากรแล้ว สิทธิและหน้าที่ของคนต่างด้าวนั้นต่อประเทศไทยย่อมสิ้นสุดลงพร้อมกับการจากไปจากประเทศไทย

ปัญหาหนึ่งซึ่งพึงจะได้รับการพิจารณาในที่นี้ก็คือ ในการที่คนต่างด้าวประสงค์จะเดินทางออกจากประเทศที่ตนพำนักอยู่ รัฐผู้รับคนต่างด้าวนั้นมีอำนาจในการยับยั้งการเดินทางออกจากประเทศของตนของคนต่างด้าวเพียงใดหรือไม่ ปัญหานี้ได้เคยขึ้นสู่การวินิจฉัยของศาลสหรัฐอเมริกาคือเป็นคดีที่น่าสนใจคดีหนึ่ง

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่าคนต่างด้าวชาวจีนมีความประสงค์จะกลับประเทศจีน หลังจากที่ได้สำเร็จการศึกษาในวิชาสมุทรศาสตร์ ตามหลักสูตรสี่ปีในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว แต่ได้ถูกปฏิเสธการอนุญาตให้เดินทางออกก้นแดนที่ว่าการของรัฐของเขาที่ได้รับอาจเป็นประโยชน์แก่จีนคอมมิวนิสต์ การเดินทางออกประเทศของผู้นี้จึงอาจเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหรัฐอเมริกาได้ คำสั่งนี้วินิจฉัยโดยผู้ตรวจการคนเข้าเมืองภายหลังการสอบปากคำเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผู้นี้จึงเสนอคดีต่อศาลเพื่อขอเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว โดยอ้างการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญในข้อสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในกระบวนการพิจารณา ศาลชั้นต้นตัดสินยกฟ้อง

^{๔๒} ดู กิ่ง กวไชย, เรื่องเดิม, หน้า ๕๔-๕๕.

^{๔๓} ดูเรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๖-๕๗.

ศาลอุทธรณ์เห็นว่าผู้ร้องได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ คายเหตุผลที่ว่า คนต่างด้าวซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประชากร ย่อมมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาล เมื่อถูกปฏิเสธการเกินทางออก ท่านอง เกี่ยวกับการถูกเนรเทศ ส่วนปัญหาที่ว่ารัฐมีอำนาจจะปฏิเสธมิให้คนต่างด้าวเดินทางออกจากประเทศตนได้หรือไม่ ศาลกล่าวว่าในกรณีที่คนต่างด้าวนั้นมี เชื้อคนต่างด้าวชนชาติศัตรู และไม่ปรากฏว่าเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีอาญา การปฏิเสธมิให้เดินทางออกนั้นหา—มีบรรทัดฐานทั้งในกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศแต่อย่างใดไม่ นอกจากนี้สิทธิการเดินทางออกจากประเทศซึ่งตนพำนักอยู่ยังได้รับการรับรองจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอีกด้วย ทั้งนี้ ในปัจจุบันจึงน่าจะถือว่าสิทธิของรัฐในการห้ามมิให้คนต่างด้าวเดินทางออกจากประเทศก็ถูกจำกัดลง เช่นเดียวกับกรณีอื่น ๆ หลายกรณี

๓.๒ การแปลงชาติ

การแปลงชาตินี้เป็นการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของคนต่างด้าวจากพลเมืองของรัฐเดิมมาเป็นพลเมืองของรัฐซึ่งตนพำนักอยู่ เป็นการกระทำโดยใจสมัครของบุคคลซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศให้การรับรอง แต่หลักเกณฑ์ในการแปลงชาติ เงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติตลอดจนวิธีการแปลงชาติก็เป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐที่พึงกำหนดขึ้นได้^{๕๔} สำหรับประเทศไทยในกรณีที่คนต่างด้าวประสงค์จะอยู่ในประเทศไทยต่อไป หากแต่ไม่ประสงค์จะอยู่ในสถานภาพของความเป็นคนต่างด้าวก็จะกระทำได้ โดยการเปลี่ยนสัญชาติจากคนต่างด้ามาเป็นคนไทย การเปลี่ยนสัญชาตินี้มีหลักเกณฑ์บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.๒๕๐๘ ซึ่งได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการที่คนต่างด้าวจะเปลี่ยนมาถือสัญชาติไทยได้เป็นกรณีใหญ่ ๆ สองกรณี คือ กรณีที่หญิงต่างด้าวสมรสกับคนไทย และ กรณีการแปลงชาติ

ก. กรณีที่หญิงต่างด้าวสมรสกับคนไทย

การขอเปลี่ยนสัญชาติในกรณีนี้กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.๒๕๐๘^{๕๕}

^{๕๔} ศาสตราจารย์ พลโท สุข เปรมนาวิน กฎหมายระหว่างประเทศ, คำสอนชั้นปริญญาตรี, เล่ม ๑ พิมพ์ครั้งที่เจ็ด (พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๓) หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

^{๕๕} ราชกิจจานุเบกษา, (๘๒:๒๒(พิเศษ): ๙ ส.ค.๒๕๐๘) หน้า ๑.

มาตรา ๕ วรรค

...หญิงซึ่ง เป็นคนต่างกัาและไคสมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะไคสัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงาน เจาหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่ กัาหนดในกฎกระทรวง การอนุญาตหรือไมอนุญาตให้ไคสัญชาติไทย ใให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี.

กฎกระทรวงซึ่ง กัาหนดแบบและวิธีการขอ เปลี่ยนสัญชาติไทยในกรณีไคกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งไค กัาหนดให้หญิงต่าง กัาซึ่ง ไคสมรสกับผู้มีสัญชาติไทยประสงค์จะไคสัญชาติไทยยื่นคำขอไคตามแบบ ก.ข.๑ พร้อม กัวยหลักฐานและเอกสาร คือ สำเนาทะเบียนสมรส และสำเนาทะเบียนบ้าน ในกรณีใที่ยื่น คำขอมิภูมิลำเนาอยู่ ในจังหวัดกรุง เทพมหานคร ใให้ยื่นคำขอต่อผู้นั่งกับการตำรวจสันติบาล ถ้า มิภูมิลำเนาอยู่ ในจังหวัดอื่น ใให้ยื่นคำขอต่อผู้นั่งกับการตำรวจจังหวัดนั้น ๆ ในกรณีใที่ยื่น คำขออยู่ ในต่าง ประเทศ ใให้ยื่นคำขอต่อพนักงานทูตหรือกงสุล ณ ที่ทำการสถานทูตหรือสถานกงสุล ไทยในประเทศนั้น ๆ ก็ไค

ข. การแปลงชาติ

คนต่างกัาซึ่งประสงค์จะไคสัญชาติไทยโดยการแปลงชาติ ในเบื้องต้นจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนดังต่อไปนี้

- (๑) บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทยและกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ
- (๒) มีความประพฤติดี
- (๓) มีอาชีพเป็นหลักฐาน
- (๔) มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมาจนถึงวันใที่ยื่นคำขอแปลงชาติเป็นไทย
- (๕) มีความรู้ภาษาไทยคือพูดภาษาไทยและฟังภาษาไทยเข้าใจไค

๕๖ เรื่องเดียวกัน, (๔๔:๔๖(พิเศษ): ๒๕ พ.ศ. ๒๕๑๐) หน้า ๕.

๕๗ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘, มาตรา ๑๐.

๕๘ ประกอบกับขอ ๒ แห่งกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๐) ออกตามความในพระราช

อย่างไรก็ดีคุณสมบัติในข้อ ๔ และ ๕ มีให้นำมาใช้บังคับในกรณีของผู้ขอแปลงสัญชาติ
เป็นไทย

- (๑) ไก่กระทำคามที่ความชอบเป็นพิเศษต่อประเทศไทยหรือไก่อำคุณประโยชน์ให้
แก่ทางราชการซึ่งรัฐมนตรีเห็นสมควร
- (๒) เป็นบุตรหรือภรรยาของผู้ซึ่งไก่อแปลงสัญชาติเป็นไทยหรือของผู้ใดกลับคืนสัญชาติไทย
- (๓) เป็นผู้ใดเคยมีสัญชาติไทยมาก่อน

ในการยื่นคำขอกนต่างคำขูประสงคจะขอแปลงสัญชาติต้องยื่นคำขอตามแบบ ป.ช.๑
พร้อมค้ำยหลักฐานและเอกสารดังต่อไปนี้.-

- (๑) รูปถ่ายครึ่งตัวหน้าตรงไม่สวมหมวกขนาด ๔x๖ ซม. จำนวน ๑๐ รูป
- (๒) สำเนาทะเบียนบ้าน
- (๓) สำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างค้ำ
- (๔) ค่าธรรมเนียมในการขอแปลงชาติจำนวน ๕,๐๐๐ บาท

ในการยื่นคำขอนี้สำหรับผู้ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอต่อ
ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ถ้ามีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอื่นให้ยื่นคำขอต่อผู้กำกับการตำรวจ
จังหวัดนั้น ๆ

ผู้ขอแปลงชาติเป็นไทยนั้นนอกจากจะขอแปลง ชาติสำหรับตนเองแล้วในกรณีที่มีบุตร
ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายไทย และบุตรนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ก็อาจแปลง
สัญชาติเป็นไทย ให้แก่บุตรพร้อมกับตนได้ภายในกรณีที่บุตรนั้นยอมให้การยกเว้นไม่จำเป็นต้อง
มีคุณสมบัติที่กำหนดไว้สำหรับผู้ขอแปลง ชาติ เว้นแต่ข้อที่เกี่ยวกับความประพฤติ การยื่นคำขอ
แปลง ชาติ ให้แก่บุตรพร้อมกับตนนั้นคงให้คำขอเดียวกัน แต่ต้อง เพิ่มรูปถ่ายของบุตรครึ่งตัวหน้าตรง

๔๘ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.๒๕๐๘ มาตรา ๑๑.

๕๐ กฎกระทรวง (พ.ศ.๒๕๑๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.
๒๕๐๘, ข้อ ๕.

๕๑ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.๒๕๐๘ มาตรา ๑๒.

ไม้ สวามหากขนาด ๔/๖ ซ.ม. จำนวน ๑๐ รูป และสุติบัตรของบุตรหรือสำเนาสุติบัตรของ
บุตร รวมทั้งเงินค่าธรรมเนียมจำนวน ๒,๕๐๐.- บาทต่อบุตรหนึ่งคน^{๕๒} ภาย

ในการอนุญาตหรือไม้อนุญาตให้แปลง อยู่ในดุลพินิจของ รัฐมนตรี
ว่าการ กระทรวงมหาดไทย เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรอนุญาตให้เข้าความกราบบังคมทูล
ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ให้ผู้ขอ
แปลงสัญชาติเป็นไทยพิจารณาตนว่าจะมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศไทย ในการทำสัตย์
ปฏิญาณนั้นทางการได้กำหนดแบบไว้ มีข้อความดังต่อไปนี้

... ข้าพเจ้า... (ผู้ขอแปลงชาติ) ขอทำสัตย์และอธิษฐานสาบานตนไว้
ต่อหนังสือศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ข้าพเจ้านับถือว่า ข้าพเจ้ามีความซื่อสัตย์
สุจริตต่อประเทศไทย พระมหากษัตริย์ไทย จะเคารพและปฏิบัติตาม
กฎหมายของบ้านเมือง และบำเพ็ญคุณให้เป็นพลเมืองดีของประเทศไทย
อยู่เสมอ ถ้าข้าพเจ้าจงใจกระทำผิดต่อสัญญาอธิษฐานอันนี้ด้วยเหตุหนึ่ง
เหตุใด ขอให้หนังสือศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ข้าพเจ้านับถือ จงลงโทษข้าพเจ้า
อย่างสาหัส ถ้าหากข้าพเจ้าไปปฏิบัติตามสัญญาอธิษฐานที่ให้ไว้ข้างต้นนี้
แล้ว ขอให้ข้าพเจ้าได้รับความสุขความเจริญทุกประการ เทอญ.

ผู้แปลงสัญชาติเป็นไทยยอมมีสิทธิจะขอหนังสือสำคัญการแปลงชาติเป็นไทยได้ โดย
ยื่นคำขอตามแบบ ป.ช.๒ โดยเสียค่าธรรมเนียมฉบับละ ๕๐๐ บาท^{๕๕}

สถานภาพทางสัญชาติของผู้ขอแปลงชาติยอมเปลี่ยนจากเป็นคนต่างด้าว เป็นคนสัญชาติ
ไทย เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว สิทธิและหน้าที่ในฐานะคนต่างด้าวที่เคยมีอยู่ก็สิ้นสุดลง
พร้อม ๆ กับการได้มาซึ่งฐานะแห่งความเป็นพลเมืองไทย ส่วนสิทธิและหน้าที่ของบุคคลประ
เภทนี้ตามกฎหมายจะมีมากขึ้นเพียงใด มีสิทธิหรือค้อยกภาพเมืองไทยโดยการเกิด อีกทั้ง

^{๕๒} กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.

๒๕๐๘, ข้อ ๑๒(๒)

^{๕๓} พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘, มาตรา ๑๒ ตอนท้าย.

^{๕๔} นายหยุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลว่าด้วยการ

ชื่อกันแห่งกฎหมายและกฎหมายสัญชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๗ (พระนคร : วิชาการพิมพ์ การพิมพ์และหล่อ
คำพิมพ์, ๒๕๐๖) หน้า ๑๗๒.

^{๕๕} มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบกับข้อ ๑๒(๓) แห่งกฎกระทรวง.

การที่ผู้ซึ่งไ้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติได้รับการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิบางประการ แตกต่างไปจากผู้ไ้สัญชาติไทยโดยกวัร เกิดเป็นการปฏิบัติที่ขัดกับความคุ้มครองในร่างรัฐธรรมนูญในข้อที่ว่า "บุคคลย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน"^{๕๖} หรือไม่เพียงใด ก็เป็นปัญหาที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากขอบเขตการศึกษาของวิทยานิพนธ์นี้จำกัดอยู่ในเรื่อง "สิทธิของคนต่างด้าวในประเทศไทย" เมื่อสถานภาพของคนต่างด้าวได้สิ้นสุดลงด้วยการมีสถานภาพใหม่ คือ ความเป็นพลเมืองแล้ว ปัญหาในเรื่องสิทธิของคนต่างด้าวก็จบสิ้นลงด้วย.

^{๕๖} "ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย" หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา ๒๖ (โรเนียบ) หน้า ๔. ซึ่งเป็นร่างรัฐธรรมนูญที่ไ้โดยงานการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาตินวาระที่ ๑ แล้ว และศากาจะประกาศใช้ในอนาคตอันใกล้.